

4. Шевченко Т.Г. Кобзар / Т. Шевченко. – Х.: Видавництво «Школа», 2017.– с. 164; с. 183.

Самохвал Дарія

студентка групи СОУМ-21 факультету філології і журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української та зарубіжної літератур і методик їх навчання Вашків Леся.

«ЕСЕЙ ЛЕОНІДА УШКАЛОВА ПРО «ВІЧНУ ПЕДАГОГІКУ» ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ»

Світ ловив його, та не спіймав, проте Григорій Сковорода не зміг (та, мабуть, і не прагнув) приховати свою, протоптану мандрами, стежку до філософських надбань. Український Сократ був першим східноєвропейським мислителем, був проповідником любові і свободи, був мудрецем слова, він був і є святилищем для усіх нужденних. Геній нашої літератури – Тарас Шевченко виховувався під впливом творчості Г. Сковороди, про що й згадував у поезії «А.О. Козачковському»:

...І зроблю

Маленьку книжечку. Хрестами

І везерунками з квітками

Кругом листочки обведу.

Та й списую Сковороду.

Багатогранність постаті Г. Сковорода вабить літературознавців простувати його ж «стежкою пізнання». Одним із яких був Леонід Ушкалов – слобожанець, доктор філологічних наук, професор, автор академічних розвідок з історії української літератури та філософії.

«Одним-єдиним заняттям, до якого Сковорода відчував «сродність», – стверджує Л.Ушкалов, – і яким будь-коли займався, було виховання» [3, с. 147].

Життя людини, за Г. Сковородою, – це постійне самопізнання, саме Господь дарує душевний спокій і мир. Педагогічні ідеї мислителя формувалися навколо релігійних засад, етичних і моральних цінностей. Український філософ поділяв думку про «театр життя», інтерпретуючи її по-своєму: «Ми на цьому світі схожі на тих, котрі грають комедію. Поки вони грають, то представляють різні персони: один – персону короля, другий – князя, третій – слуги, четвертий – жебрака. Та тільки-но комедія скінчилася – усі виявляються рівні... Так і на Страшному суді не за нинішні достоїнства та чини буде Бог платити, а за справи й за добрі заслуги в тих чинах» [3, с. 163].

Відомо, що філософа називали «іноком в миру». Ведучи скромний спосіб життя, Г.Сковорода навчав своїх учнів тому ж: «Не будь вельможею, ні лихварем, ні Алкідом, ні пігмеєм, будь тільки Людиною, чуєш? – Людиною, і здобудеш благо» [2, с. 192]. Мислитель не дбав про земні блага, не дбав про посади та насолоди. Він відстоював ідею рівності у надскладний для України час: не маючи своєї держави, наша нація терпіла знуцання та поневіряння. Хоча катами були як представники країн-загарбниць, так і українська верхівка, що гнобила свій народ, забувши про людяність.

Найбільшу увагу мислитель приділяв приборканню пристрастей – тій війні, що в людському серці, зазвичай, вирувала. Письменник вважав, що душа, підпорядкована запалу, – хвора; людина, підпорядкована власним бажанням та надіям, – хвора. Саме процес приборкання пристрастей і є блаженством, оскільки усе наше життя - самовдосконалення.

Давньогрецький філософ Платон стверджував про важливість виховання новонароджених дітей у спеціальних будинках, де їх доглядають годувальниці, але кардинально іншої думки був Г.Сковорода. «Батьки повинні виконати дві основні заповіді: «добре народити» й «добре навчити» [3, с. 150]. Тобто мислитель значно розширив межі виховання, оскільки вагітна жінка має перебувати в душевному і тілесному спокої. Після народження малюка мати

повинна сама його годувати, виявляючи свою любов до дитини. Батько теж повинен брати вагому участь у формуванні дитини.

Ідея «сродності», за Г. Сковородою, виявляється в ранньому віці, філософ радив уважно придивлятися до захоплень дитини: слухає божественні пісні, гортає священні книги – богослов, припоясує шаблю – воїн. Розпізнавши здібності, батьки можуть найняти професійних педагогів, направляючи дитя на шлях дійсного щастя: «...Клубок сам по собі покотиться з гори – прибери тільки каменюку, котра лежить йому на заваді. Не вчи його котитися, а тільки помагай. Не вчи яблуню родити яблука – сама природа того її навчила..» [3, с. 154].

Викладаючи поетику в Харківському колегіумі, Г. Сковорода вирізнявся строгістю і об'єктивністю. Наприкінці навчального року лише трохи більше половини його учнів одержали оцінку «тямущий», а інші – «нетямущий». Філософ цінував природні здібності вихованця більше, аніж знання предмету. Леонід Ушкалов упорядкував «двадцятибальну систему» оцінювання Г. Сковороди: ««напрочуд гострий» – «гострий» – «дуже тямущий» – «неабияк тямущий» – «доволі тямущий» – «тямущий» – «годиться, тямущий» – «здається, тямущий» – «не дуже тямущий» – «не нетямущий» – «не не годиться» – «здається, не годиться для школи» – «нетямущий» – «тупуватий» – «дуже нетямущий» – «тупий» – «дуже тупий» – «непотріб» («негодниця») – «справжній непотріб у школі» – «чиста тобі безтолковщина» [3, с. 148].

300-ліття Григорія Сковороди «возносить» його невмирущі ідеї на п'єдестал українського відродження. Його філософські думки стосуються цілого народу і окремо кожної людини. Педагогічні ідеї Григорія Савича не даремно називають «вічними», оскільки вони актуальні в будь-яку епоху, вони змалку формують здорову, незламну та цивілізовану націю. Гадаю, Леонід Ушкалов у своєму есеєві акцентував найпотрібніше і найважливіше у педагогіці Сковороди, власне – вічне, непроминальне.

Список використаної літератури

1. Кравець В. Історія класичної та зарубіжної педагогіки та шкільництва. Навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів. Тернопіль, 1996. 436 с.
2. Кравець В. Історія української школи і педагогіки. Навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів та університетів. Тернопіль, 1994. 400 с.
3. Ушкалов Л. Від бароко до постмодернізму: есеї /Леонід Ушкалов. Київ : Грані-Т, 2011. 552 с .
4. Шевченко Т. Кобзар: *Зібрання творів: У 6 т.* — Київ : Наукова думка, 2003. Том 1: Поезія 1837-1847. С. 367.

Сай Марина

студентка I курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти факультету української філології Криворізького державного педагогічного університету). Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української та світової літератур Мельник Н. Г.

ПРОБЛЕМА «БУТТЯ В СОБІ» В ПОЕЗІЇ Г, СКОВОРОДИ ТА М. КІЯНОВСЬКОЇ

Постановка проблеми. Проблема буття людини віддавна є ключовою для філософії, психології та літератури. При наявності значної кількості праць, концепцій та ідей, вона й нині потребує дослідження. Філософська проблематика, притаманна творам митців, віддалених за часом, об'єднує їх у прагненні пізнати природу людини, проблеми її буття. Тому для філософсько-проблемного аналізу ми обрали творчість Григорія Сковороди та Мар'яни Кіяновської – письменників-мислителів, які прагнуть пізнати вищі сфери